

VÁROSDIPLOMÁCIAI VIZSGÁLAT A DÉL-DUNÁNTÚL RÉGIÓ TELEPÜLÉSEIT ÉRINTŐEN – FÓKUSZBAN A TESTVÉRVÁROSI KAPCSOLATOK

^{1,2}Kézai Petra Kinga ✉, ³Zsibók Zsuzsanna

¹Egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Marketing és Vezetéstudományi Tanszék; kezai.petra.kinga@sze.hu,

²Tudományos segédmunkatárs, HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály; kezai.petra@krtk.hun-ren.hu, ORCID: 0000-0001-5427-0127

³Tudományos főmunkatárs, HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete Dunántúli Tudományos Osztály; zsibok.zsuzsanna@krtk.hun-ren.hu; ORCID: 0000-0001-9383-1134

ABSZTRAKT

A városdiplomácia a szubnacionális diplomácia egyik formája, a különböző országok települései között létrejött testvérvárosi kapcsolatokon alapuló együttműködés. Jelen tanulmány a 20. században kialakult új városi rendszerek és hálózatok ezen jó példáját, a testvérvárosi együttműködések vizsgálja a Dél-Dunántúl régióban. A kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen testvérvárosi hálózatok alakultak ki a Dél-Dunántúl régió települései körében. Az elemzés Baranya, Somogy és Tolna vármegye településeit és azok testvérvárosi hálózatát vizsgálja, összesen 656 települést. A kutatás a Központi Statisztikai Hivatal 2022. január 1-jei állandó népességi adatai és a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ) testvérvárosi és partnerségi adatbázisán alapul. A kutatás eredményeképpen feltárja a Dél-Dunántúl régió településeinek testvérvárosi hálózatát előbb a kontinensen kívül, majd pedig részletesen a kontinensen belül megkötött megállapodások alapján.

Kulcsszavak: Dél-Dunántúl, Magyarország, önkormányzati diplomácia, testvérvárosi kapcsolatok

Benyújtva: 2024. október 11.
Elfogadva: 2024. december 12.
Publikálva: 2024. december 17.

CITY DIPLOMACY STUDY ON THE MUNICIPALITIES OF THE SOUTHERN TRANSDANUBIA REGION IN HUNGARY: FOCUS ON SISTER CITY RELATIONS

^{1,2}Petra Kinga Kézai , ³Zsuzsanna Zsibók

¹Assistant professor, Széchenyi István University, Kautz Gyula Faculty of Business and Economics,
Department of Corporate Leadership and Marketing; kezai.petra.kinga@sze.hu,

²Junior research fellow, HUN-REN Centre for Economic and Regional Studies, Institute for Regional
Studies, West Hungarian Research Department; kezai.petra@krtk.hun-ren.hu; ORCID: 0000-0001-
5427-0127

³Senior research fellow, HUN-REN Centre for Economic and Regional Studies, Institute for Regional
Studies; Transdanubian Research Department; zsibok.zsuzsanna@krtk.hun-ren.hu, ORCID: 0000-
0001-9383-1134

ABSTRACT

City diplomacy is a form of subnational diplomacy based on sister city partnerships between municipalities in different countries. This paper examines municipality sistering, which represents a notable example of the new urban systems and networks that emerged in the 20th century. The research seeks to answer the question of how sister city networks have developed among the municipalities of the Southern Transdanubia region. The analysis encompasses the municipalities of Baranya, Somogy and Tolna counties and their sister city networks, amounting to a total of 656 municipalities. The research is based on the permanent population data of the Hungarian Statistical Office as of 1 January 2022 and on the database of sister city municipalities and partnerships of the Hungarian National Association of Local Authorities (TÖOSZ). The research elucidates the network of the municipalities in the Southern Transdanubia region on the global scale and in greater detail based on the agreements reached within the continent.

Keywords: Hungary, municipal diplomacy, sister city connections, Southern Transdanubia

Received: 11 October 2024

Accepted: 12 December 2024

Published: 17 December 2024

1. Bevezetés

A 20. században a globalizációs folyamatok eredményeképpen új városi rendszerek és hálózatok alakultak ki. Ezekre jó példa a szubnacionális diplomácia egy formája: a testvértelepülési együttműködés, amely a társadalomtudományok körében eddig csak korlátozott figyelmet kapott (Brucker & Finta, 2023). A testvértelepülési együttműködés alapvetően formális és hosszú távú együttműködés két különböző országbeli település között (Zelinsky, 1991; Kaltenbrunner et al., 2013). Jellemzően együttműködési szerződés formájában jön létre, és gazdasági, kulturális és egyéb területeken is számos pozitív hatást eredményezhet a partnerséget kötött települések számára.

Számos tanulmány vizsgálja a városdiplomáciai kapcsolatokat, elsősorban a nagyvárosok vonatkozásában (Mori, 2023). Hilbert (2017) a visegrádi országok fővárosainak testvérvárosi kapcsolatait, Kézai & Páthy (2023) a kelet-közép-európai régió nagyvárosait a százezer és egymillió közti lakosú városok körében, illetve Tózsza (2021) Kecskemét városát, Székely (2010) pedig Székesfehérvárt vizsgálta ebből a szempontból. Jelen tanulmány a kisebb lélekszámú települések testvérkapcsolatainak feltárásában mutató hiányt kívánja csökkenteni (Mori, 2023). Mivel egy földrajzi régióra vonatkozó átfogó vizsgálat – amelyben a községi szintű települések a hangsúlyosak – Magyarország vonatkozásában még nem született, így e munka feltáró jelleggel elsőként a Dél-Dunántúl régió településeinek testvértelepülési hálózatát mutatja be.

Jelen tanulmányban az alábbi kérdések elemzésére kerül sor:

- Milyen testvérvárosi hálózatok alakultak ki a Dél-Dunántúl régió települései körében?
- Milyen különbségek vannak az egyes településszintek között a vizsgált régióban?
- Milyen szerepet töltenek be a szomszédos országok a Dél-Dunántúl régió testvértelepülési kapcsolataiban?
- Érvényesül-e a szakirodalomban ismert varázstükör-effektus a Dél-Dunántúl régióban is?

A testvértelepülési kapcsolatok léte, számossága és dinamikája sokat elárul a helyi szereplők aktivitásáról, a kapcsolatok iránya pedig valamelyest tükrözi a helyi társadalom identitását és a településközi hálózatok jellegét. A települések nemzetközi kapcsolatrendszerének vizsgálata egy átfogó kutatási terület (Brucker & Zsibók, 2025), melyben a kistelepülések mindezidáig háttérbe szorultak. Részletes feltérképezésük hozzájárulhat a települések nemzetközi kapcsolatainak jobb megértéséhez, ezáltal pedig azok tudatosabb tervezéséhez, közvetve pedig a regionális fejlődési lehetőségek jobb kiaknázásához a periférikus térségekben (Brucker & Finta, 2023; Zsibók & Egyed, 2024).

2. Szakirodalmi áttekintés

Nicolson (1969) szerint a diplomácia a „nemzetközi kapcsolatok tárgyalásos úton történő kezelése; az a módszer, amellyel ezeket a kapcsolatokat a nagykövetek és a követek alakítják és irányítják; a diplomata tevékenysége vagy művészete” (Nicolson, 1969: 4). Egy

ország diplomáciai szolgálatának fő célja a baráti és kölcsönösen előnyös kapcsolatok kialakítása más országokkal (Dietrichsen & Niekert, 2021). Ugyanakkor a városdiplomácia, amely viszonylag új fogalom (Musch & Sizoo, 2009), a városok hivatalos képviselői által folytatott külkapcsolatok ápolását jelenti. Ezen kapcsolatok létrejöhetnek más városokkal, nemzetállamokkal, civil szervezetekkel (non-governmental organisations) vagy akár vállalatokkal is (Mori, 2023). A „testvérváros” kifejezés Eisenhower elnökhöz köthető, aki 1954-ben hirdette meg az együttműködés ezen formáját. Az eredeti koncepció szerint a testvérvárosi kapcsolatok célja a nemzetközi megértés és a béke helyi szintű előmozdítása volt (Rarnasamy & Cremer, 1998), azonban az elmúlt tizenöt évben a koncepció megváltozott, és a kereskedelmi kapcsolatok okán egyre inkább felértékelődött (O’Toole, 2010). Ma már több mint egy szimbolikus kapcsolat vagy kulturális csere; a testvértelepülési együttműködés többet jelent a helyi rendezvények testvérvárosi küldöttek jelenlétében történő megvalósításánál (Jászberényi et al. 2022). Az ilyen jellegű együttműködések a városok életében és a városfejlesztésben is hatalmas potenciállal bírnak (Acuto et al., 2018), és hozzájárulnak a települések telephelyi sikerességéhez (Koltai, 2022, Horeczki & Gonda, 2023). A partnervárosi kapcsolatok megszervezése, ápolása és koordinálása ugyanakkor az önkormányzatok kezében összpontosul (Gergó, 1999).

A testvérvárosi kapcsolatok tekintetében a szakirodalomban „varázstükör”-hatásként ismert az a jelenség, mely szerint csak a testvérváros képes az adott önkormányzat elé tükröt tartani, hogy az meglássa magát benne, milyen is valójában. Ideális esetben a testvérvárosok a népesség és a kultúrkör tekintetében közel azonos dimenzióban működnek, vagyis hasonló problémákkal szembesülnek, és ezen problémák megoldásában segíthetik egymást jó példákkal (Gil, 2020). Nem szerencsés tehát, ha egy Budapest léptékű városnak egy New York, Chicago vagy Moszkva, Szentpétervár dimenziójú város a testvérvárosa, mert nagyságrendi különbségek vannak köztük a városirányításban; más-más problémákkal szembesülnek, egyszóval nem értik meg egymást (Tózsza, 2021).

A városdiplomácia szupranacionális, európai uniós intézményi kereteit és politikáit részletesen bemutatja Brucker & Finta (2023). A periférikus térségekben a helyi szereplők közötti együttműködésnek fontos eszközei az alulról építkező fejlesztések (pl. a LEADER fejlesztési módszer). Ugyanakkor, az ilyen térségek szubnacionális szereplőinek az EU-n belüli érdekeik képviseletére korlátozott lehetőségeik vannak, ami kihat a települések és térségek gazdasági-társadalmi felzárkózási esélyeire is. A szerzők arra is felhívják a figyelmet, hogy erős egyensúlytalanság van az EU-n belül a városok és a vidéki térségek érdekérvényesítési lehetőségei, illetve azok intézményesítése között. A szubnacionális szereplők számára elsősorban az Európai Bizottság, az Európai Parlament és a Régiók Bizottsága kínálhat – változó hatékonyságú – érdekérvényesítési lehetőséget, és ennek további fontos csatornáját jelentik az európai önkormányzati érdekszövetségek és hálózatok (pl. Európai Régiók Gyűlése, Eurocities). Brucker & Finta (2023) szükségesnek látja, hogy az EU eszköztárában rendelkezésre álljon olyan fejlesztési módszer, amely egyszerre biztosítja a szubszidiaritás, a partnerség és a többszintű kormányzás esélyét, és egyúttal alkalmas a periférikus térségek megsegítésére.

3. Módszertan

A kutatás fókuszában a Dél-Dunántúl régió településeinek önkormányzati diplomáciája, azon belül is a testvértelepülési hálózatai állnak.

Első lépésként a Központi Statisztikai Hivatal 2022. január 1-jei adatai alapján leválogattuk Baranya, Somogy és Tolna vármegye településeit: összesen 656 települést, amelyek 92,2%-a jogállás szerint község, népességük pedig 25 és 142.873 fő között változik (Belügyminisztérium, 2022).

A kutatás következő lépéseként a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ) testvérvárosi és partnerségi adatbázisának 2023. november 11-ei adatai alapján tárjuk fel a településdiplomáciai kapcsolatokat, különös tekintettel a testvértelepülési kapcsolatokra a régió egyes településszintjei között. A Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége 2018-ban kérdőíves lekérdezést végzett a magyar települések testvérvárosi kapcsolatainak feltárása érdekében. Az adatbázis 2018 óta nem került frissítésre. Az adatbázis összesen 3196 területi egység (település, fővárosi kerület, vármegye) összesen több mint 3900 testvértelepülési kapcsolatát tartalmazza. A települések méretének azonosítására az ENSZ által alkalmazott településhierarchiai beosztást és a Térport útmutatását használtuk (1. táblázat). A kapcsolatok sokszínűsége miatt nem tudunk csupán egyetlen hierarchiabeosztásra támaszkodni, mivel a testvértelapcsolatokban a legkisebb falvaktól kezdve a legnagyobb városokig találunk példákat. Az adatok elemzése az IBM SPSS Statistics 21 szoftver segítségével történt.

1. táblázat: A településhierarchia rendszere

Kategória	Méret	Lakosság (fő)
Gigapolisz	XXXL	> 10.000.000
Megapolisz XXL	XXL	5.000.000–9.999.999
Metropolis	XL	1.000.000–4.999.999
Nagyváros	L	500.000–999.999
Középváros	M	100.000–499.999
Kisváros	S	20.000–99.999
Nagyközség	XS	5.000–19.999
Község	XXS	1.000–4.999
Kisfal	KF	500–999
Aprófal	AF	200–499
Törpefal	TF	< 199

Forrás: WUP (2024) és a Térport.hu alapján saját szerkesztés.

4. Magyarország és a Dél-Dunántúl régió településhálózata napjainkban

Magyarország településszerkezete hosszú évszázadok alatt alakult ki, mire elnyerte mai formáját és a különböző települések közigazgatási területei hézagmentesen lefedték az ország teljes területét és funkcionálisan hálózatot alkottak. A településkategóriák tekintetében öt jogállás különböztethető meg: község, nagyközség, város, megyei jogú város és főváros. 2022-ben Magyarországon összesen 19 vármegyében 3155 önálló település található (Belügyminisztérium, 2022), amely közül 2705 község, 322 város, 102 nagyközség és 25 megyei jogú város, illetve egy főváros (23 fővárosi kerülettel). A magyar lakosság száma egyenlőtlenül oszlik el az egyes településtípusok között, hiszen a teljes lakosság 16,7%-a él a fővárosban, illetve további 13,7%-a Pest vármegyében. A jelen tanulmányban vizsgált Dél-Dunántúl régió a magyarországi népesség 9,2%-ának ad otthont. Baranya vármegyében él a lakosság 3,8%-a, Somogy vármegyében a 3,2%-a, Tolna vármegyében pedig mindössze 2,2%-a. A 2. táblázat áttekintést nyújt Magyarország településhálózatáról és lakosságának vármegyei megoszlásáról (KSH, 2022).

2. táblázat: Magyarország településhálózata vármegyéenként lakosságadatokkal kiegészítve

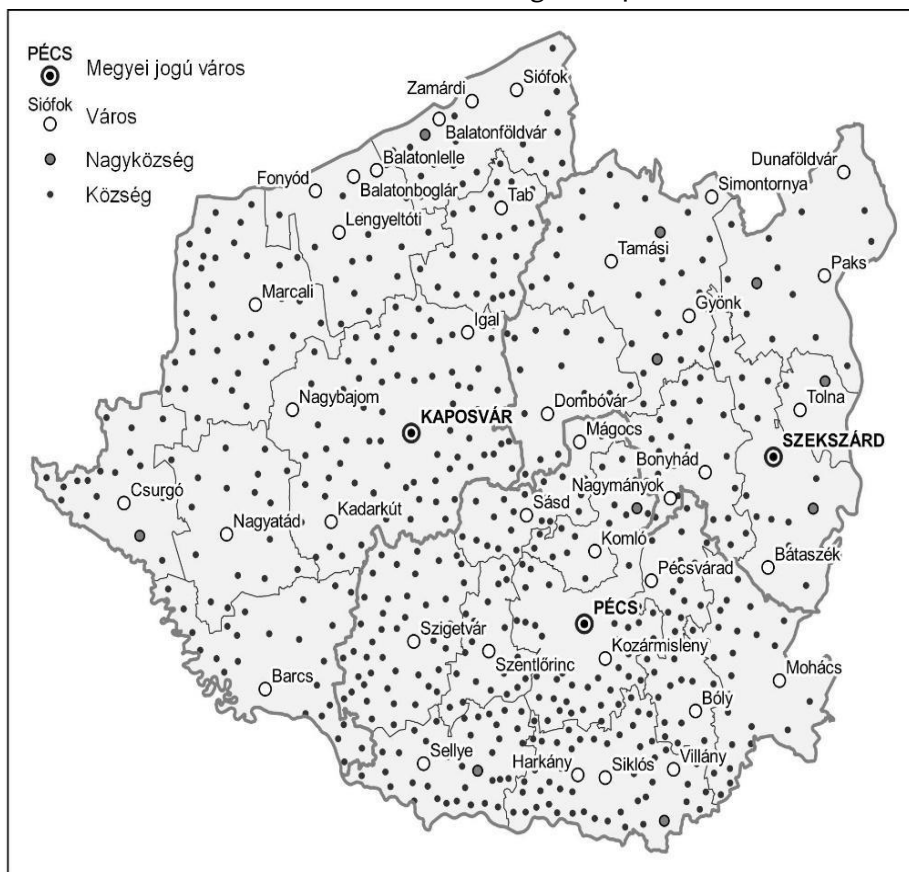
Vármegye	Község	Vm.szék- hely, megyei jogú város	Nagy- község	Város	Összesen	Lakosság fő	Lakos- ság %
Bács- Kiskun	90	2	7	20	119	514.630	5,2%
Baranya	284	1	3	13	301	375.613	3,8%
Békés	45	1	8	21	75	339.059	3,4%
Borsod- Abaúj- Zemplén	321	1	8	28	358	659.238	6,7%
Csongrád- Csanád	47	2	3	8	60	403.875	4,1%
Fejér	81	2	10	15	108	426.078	4,3%
Győr- Moson- Sopron	167	2	4	10	183	464.401	4,7%
Hajdú- Bihar	51	1	10	20	82	536.682	5,4%

Heves	107	1	3	10	121	296.068	3,0%
Jász-Nagykun-Szolnok	52	1	4	21	78	371.368	3,8%
Komárom - Esztergom	62	2	2	10	76	305.827	3,1%
Nógrád	125	1		5	131	191.023	1,9%
Pest	117	1	15	54	187	1.344.208	13,7%
Somogy	228	1	2	15	246	312.318	3,2%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	186	1	14	28	229	565.313	5,7%
Tolna	93	1	5	10	109	219.214	2,2%
Vas	203	1		12	216	250.963	2,5%
Veszprém	200	1	2	14	217	346.615	3,5%
Zala	246	2	2	8	258	274.397	2,8%
Összesen	2.705	25	102	324	3155	8.196.890	100%

Forrás: Belügyminisztérium (2022) alapján saját szerkesztés. Megjegyzés: Budapest lakossága 1.644.146 fő (16,7%) volt.

A Dél-Dunántúl régiót alkotó Baranya, Tolna és Somogy vármegyékben összesen 656 település található (1. ábra).

1. ábra: A Dél-Dunántúl régió települései

Forrás: KSH adatok alapján szerk. Szabó Tamás (HUN-REN KRTK).

A 3. táblázat összegzi a régió településtípusait. A Dél-Dunántúlon három megyei jogú város (a megyeszékhelyek), Pécs (Baranya), Szekszárd (Tolna) és Kaposvár (Somogy), továbbá 38 város (Baranya vármegyében: Bóly, Harkány, Komló, Kozármisleny, Mágocs, Mohács, Pécsvárad, Sásd, Selye, Siklós, Szentlőrinc, Szigetvár és Villány; Somogy vármegyében: Balatonboglár, Balatonföldvár, Balatonlelle, Barcs, Csurgó, Fonyód, Igal, Kadarkút, Lengyeltóti, Marcali, Nagyatád, Nagybjom, Siófok, Tab és Zamárdi; Tolna vármegyében: Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Gyöng, Nagymányok, Paks, Simontornya, Tamási és Tolna), 10 nagyközség (Baranya vármegyében: Beremend, Szászvár és Vajszló; Somogy vármegyében: Balatonszárszó, Berzence; Tolna vármegyében: Decs, Fadd, Hőgyész, Nagydorog és Pincehely), valamint 605 község található. Településföldrajzi értelemben a 2005. évi Településfejlesztési Konceptió szerint a régióban 498 falu található, közülük 141 kistelepülés, amelyek népessége 500–999 fő, 232 aprófalva, amelyek népessége 200–499 fő, illetve 125 törpe falu, amelyek népessége <200 fő (Zsár, 2016). Jogi értelemben természetesen ez utóbbiak is községek.

3. táblázat: A Dél-Dunántúl régió településtípusai

Vár- megyék	Megyei jogú város	Város	Nagy- község	Község >1000 fő	Kis- falu	Apró- falu	Törpe- falu	Összesen
Baranya	1	13	3	27	50	126	81	301
Somogy	1	15	2	47	63	80	38	246
Tolna	1	10	5	33	28	26	6	109
Összesen	3	38	10	107	141	232	125	656

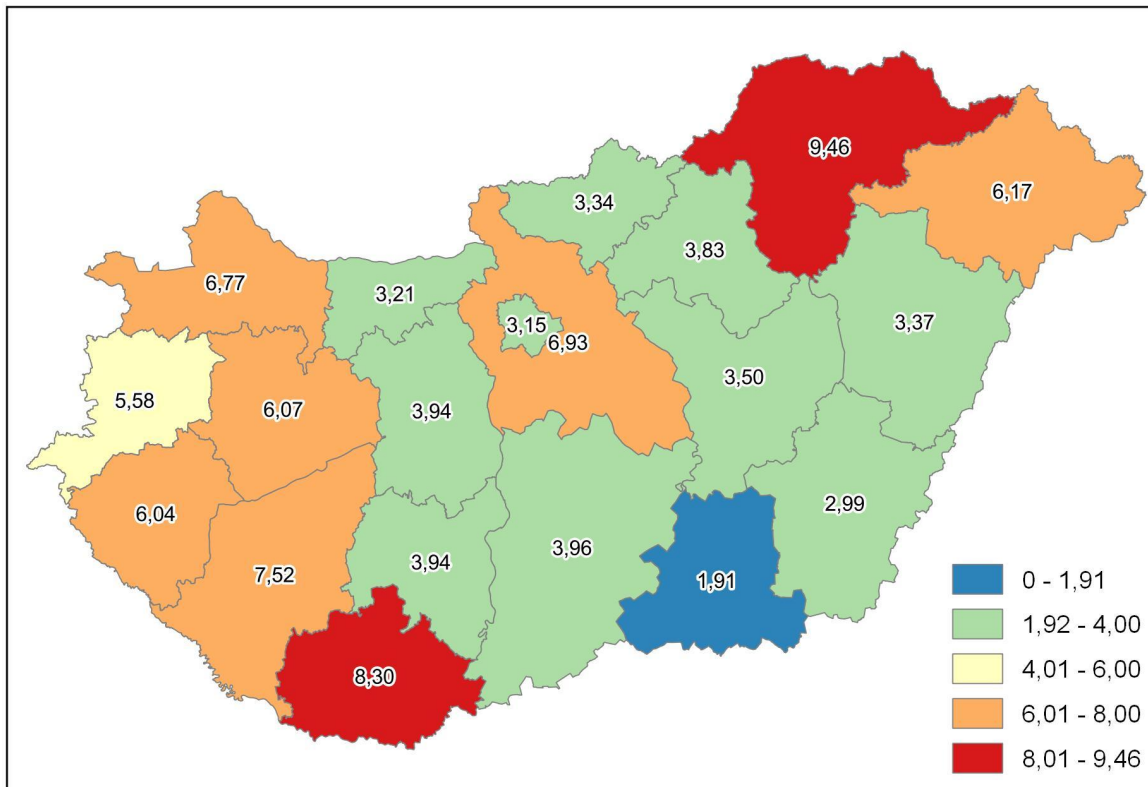
Forrás: KSH (2022) és Zsár (2016) alapján saját szerkesztés.

Megvizsgálva a Dél-Dunántúl településhálózatát, az látható, hogy a régióban Tolna vármegye kivételével jellemzően aprófalvas települések találhatók.

5. Testvértelépülési kapcsolatok vizsgálata a Dél-Dunántúl régió településeit érintően

A TÖOSZ-adatbázis alapján a testvérvárosi kapcsolatok száma országosan 3690 a 19 vármegyében. A legmagasabb a kapcsolatok aránya Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében (9,46%), de e tekintetben Baranya is kitüntetett helyzetben van (8,30%), és Somogy vármegye sem sokkal marad el tőle (7,52%). Tolna vármegye viszont a testvérvárosi kapcsolatok intenzitását tekintve inkább a rangsor végefelé helyezkedik el (3,94%), de még így is kétszer erősebb a pozíciója mint az utolsó helyezett Csongrád vármegyének (1,91%) (2. ábra).

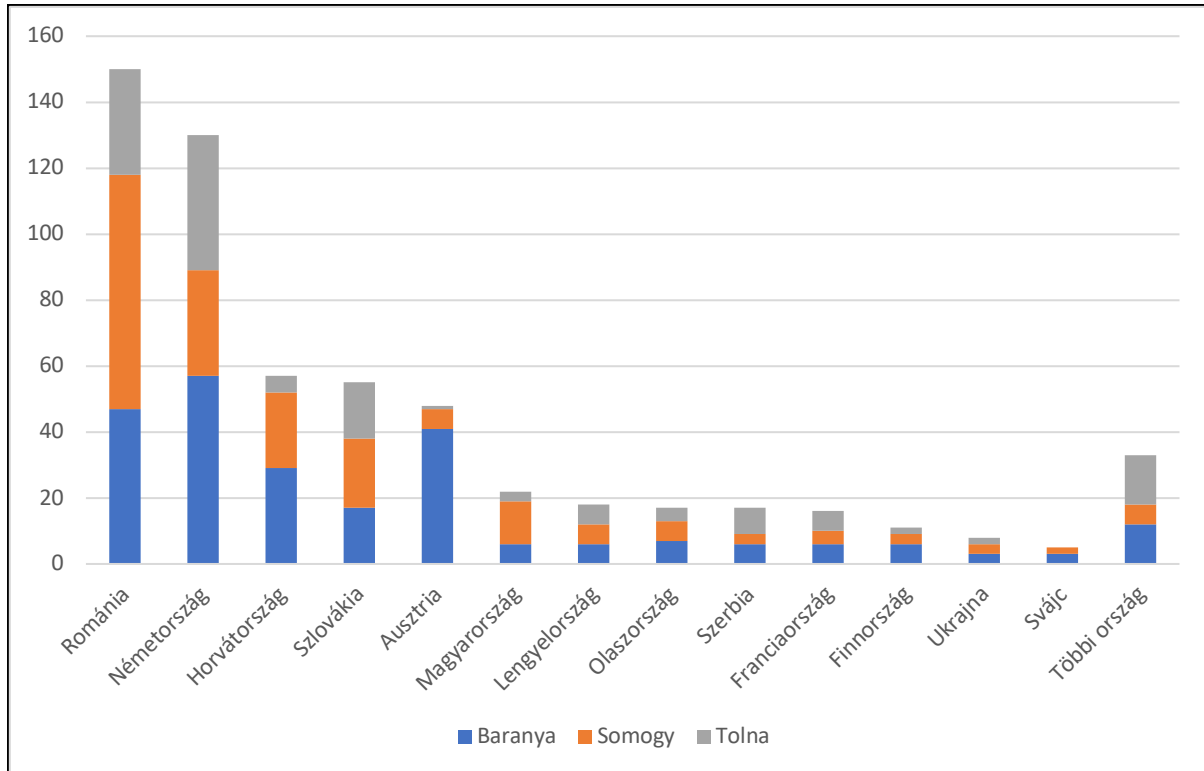
2. ábra: Testvértelepülési kapcsolatok aránya vármegyénként a TÖOSZ adatbázis alapján

Forrás: TÖOSZ (2018) alapján szerk. Szabó Tamás (HUN-REN KRTK).

A jelen tanulmány fókuszában álló Dél-Dunántúl régióban összesen 587 együttműködés ismert (Baranya vármegyében 192, Somogy vármegyében 199, Tolna vármegyében pedig 142 testvérkapcsolat). A három vármegyében tehát a 656 településre 587 kapcsolat jut, ami átlagosan településenként kevesebb mint egy, kivéve Tolna vármegyét, ahol településenként átlagosan 1,3 kapcsolatot tártunk fel. Országos átlagban egy településre 1,17 kapcsolat jut az adatbázisunk szerint. Azokon a településeken, ahol létezik testvérkapcsolat, Baranya vármegyében átlagosan 2,3 jött létre, Somogy vármegyében 2,1, Tolna vármegyében pedig átlagosan 2,6. A legtöbbet természetesen a megyeszékhelyeken találtuk, Pécsen 18 kapcsolatot, Szekszárdon 12-t, Kaposváron pedig 11-et. A 3. ábra részleteiben bemutatja a vizsgált vármegyék testvértelepülési kapcsolatait országonként.

3. ábra: A Dél-Dunántúl testvértelepülési kapcsolatai országokként a TÖOSZ-adatbázis alapján

Forrás: TÖOSZ (2018) alapján saját szerkesztés.

A kapcsolatok irányukat tekintve 98,3%-ban Európához köthetők, a többi kontinens elhanyagolható arányban van jelen. Baranya vármegyében Mohács és Pécs a törökországi Beyköz, illetve Kütahya, Tolna vármegyében Györköny a kínai Hubei tartomány, Simontornya pedig az izraeli Netanya város révén ápol ázsiai kapcsolatot. Észak-Amerikát Pécs testvérvárosai, az egyesült államokbeli Seattle és Tucson, valamint a Tolna vármegyei Simontornya testvértelepülése, az ugyancsak egyesült államokbeli Walnut Creek település képviseli. Közép-Amerikával egyetlen kapcsolat ismert, a Szekszárd és a kubai Camagüey város között létrejött testvértelepülési együttműködés.

Az európai kontinensen belül a kapcsolatok iránya jellemzően (77,12%) Közép-Európához köthető (a további kapcsolatok: 1,69%-ban Kelet-Európa, 3,81%-ban Nyugat-Európa, 4,24%-ban Észak- és Dél-Európa).

Az együttműködések 92%-a az Európai Unió egyes tagállamainak településeivel létrejött testvérvárosi kapcsolat. Az Európai Unió tagállamain kívül 46 szerződés ismert az alábbi országok településeivel a kontinensen. *Bosznia-Hercegovina*: Paks – Gornji Vakuf, illetve Pécs – Tuzla; *Egyesült Királyság*: Kaposvár – Bath; *Svájc*: Abaliget – Knouau, Balatonföldvár – Steckborn, Drávafok – Marthalen, Hetvehely – Rafz, valamint Marcali – Wallisellen; *Svédország*: Dombóvár – Höganäs, valamint Som – Västernorrland megye; *Szerbia*: Ádánd – Kupusina, Birján – Bogaras (Zenta), Bogyiszló – Ada, Bonyhád – Pancsova (Pančova), Decs – Csóka (Čoka), Dunaszentgyörgy – Tornajos (Tornjoš), Gödre – Verbász (Vrbas), Harkány – Péterréve (Bačko Petrovo Selo), Hosszúhetény – Hetin, Lengyel – Székelykeve (Skorenovac), Lippó – Székelykeve (Skorenovac), Lulla – Csonoplya

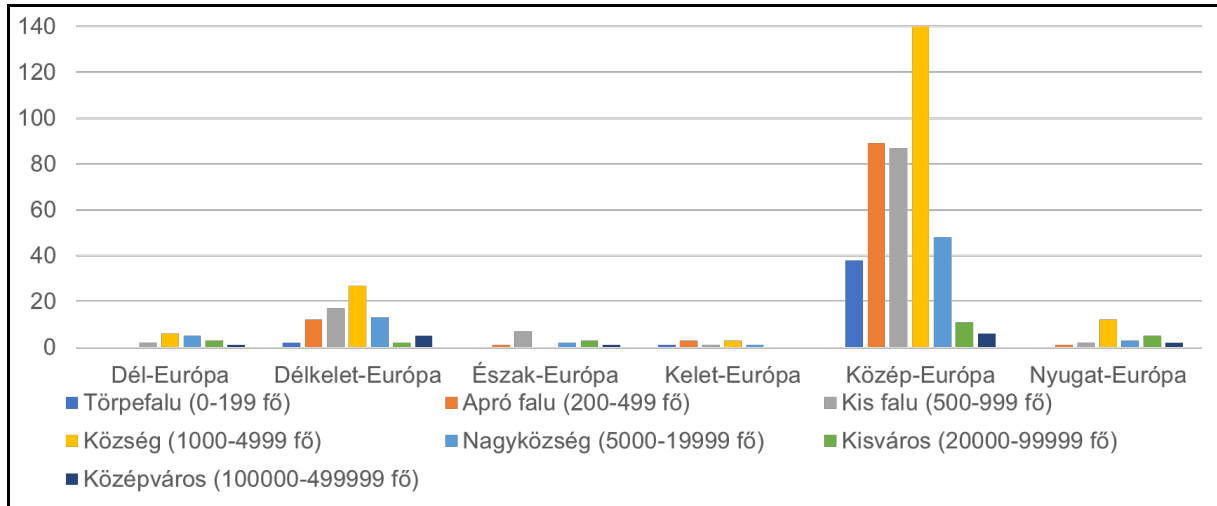
(Čonoplja), Medina – Bács (Bač), Mesztegyő –Horgos, Mórág – Bajmok, Pécs – Újvidék (Novi Sad), Szekszárd – Óbecse (Bečej); *Ukrajna*: Balatonőszöd – Csepe (Csepa), Decs – Csonkapapi (Popovo), Kárász– Mezővári (Vary), Nyim – Tizasalamon (Solomonovo), Paks – Visk (Vyshkovo), Pellérd – Szalóka (Solovka), Vékény – Asztély (Astei), Zimány – Dercen (Derzen), illetve a kontinensen kívül izraeli, kínai, kubai, oroszországi, törökországi és egyesült államokbeli kapcsolatok ismertek.

Az együttműködések a legnagyobb arányban romániai (25,55%), németországi (22,15%) és horvátországi (9,71%) településekkel jöttek létre. Jelentősek a kapcsolatok továbbá Szlovákiával (9,37%), Ausztriával (8,18%), Lengyelországgal (3,07%), Olaszországgal (2,90%), Szerbiával (2,90%) és Franciaországgal (2,73%) is.

Megvizsgálva a Magyarország szomszédaival létrejött kapcsolatok számát, megállapíthatjuk, hogy 337 testvérkapcsolatot a szomszédos országokkal, 228 testvérkapcsolatot további országokkal alakítottak ki. Ugyanakkor a magyar települések között is vannak regisztrált testvérkapcsolatok Babócsa, Balatonkeresztúr, Bodrogkeresztúr, Darány, Drávagárdony, Drávatamási, Geresdlak, Hajdúböszörmény, Harkány, Hidas, Hidasnémeti, Kastélyosdombó, Kísszállás, Kunmadaras, Lulla, Magyarszék, Mesztegyő, Nagytevel, Orosháza, Pannonhalma, Pécsvárad, Pincehely, Tengelic, Tényő, Tiszaújváros, Újszentiván, Zebegény és Zomba esetében.

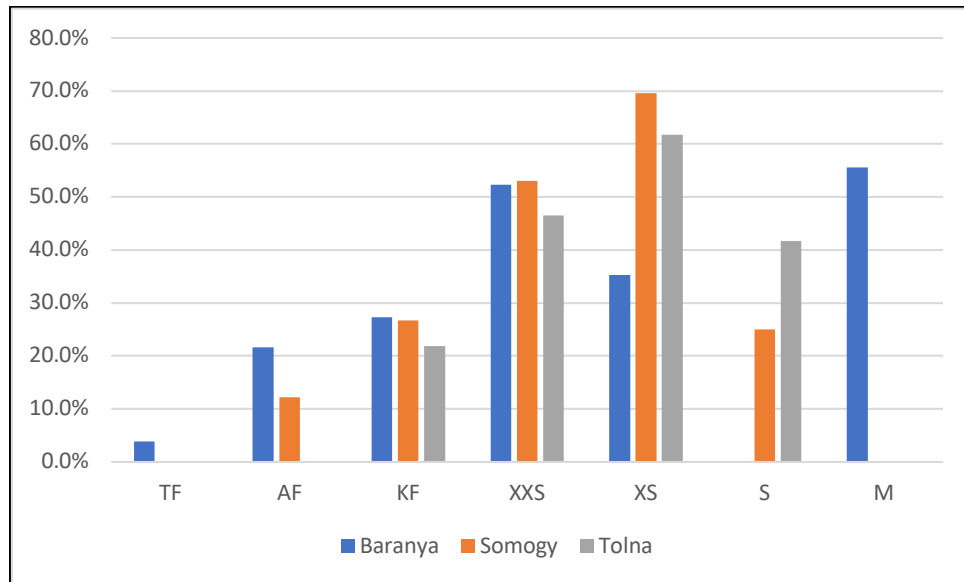
A következőkben megvizsgáltuk, hogy a szakirodalomban varázstükörként ismert folyamat működik-e a Dél-Dunántúl régió települései esetében is, hiszen a két, külön országban található település között létrejött formálisan és hosszú távra kötött együttműködések, a „testvérvárosi”, illetve „testvérmegyei” partnerségi egyezségek jellemzően az adott „baráti ország” hasonló szintű területi egységével alakulnak ki (*melléklet*). Eredményeink tendenciájukban megerősítik ezt a várakozásunkat. A törpe- és aprófalvaknak nincsenek az 1. táblázat besorolása szerinti kisvárosoknál nagyobb településekkel kapcsolatuk. A nagyobb méretkategóriákba eső vizsgált települések 80-90%-ban a saját méretkategóriájukba vagy a szomszédos méretkategóriákba tartozó településekkel hoztak létre kapcsolatot. Kivételt jelentenek a kisfalvak, amelyek szinte mindegyik méretkategóriába eső településtípussal kialakítottak együttműködések. A 4. ábra a Dél-Dunántúl régió európai kontinensen kötött települési együttműködéseit mutatja be településméretenként és régióként, az 5. ábra pedig a *melléklet* adatai alapján csak azokat a kapcsolatokat jeleníti meg, amelyeket a saját méretkategóriájukon belül kötöttek a települések. A kisebb települések jellemzően inkább maguknál (nem túlságosan) nagyobb településekkel keresik a kapcsolatokat, viszont a nagyobb méretkategóriákban már markánsan kirajzolódik az ismert összefüggés.

4. ábra: Testvérvárosok településméretenként és régióként Európában

Forrás: TÖOSZ (2018) alapján saját szerkesztés.

5. ábra: A saját méretkategórián belül kötött testvértelépülési együttműködések aránya

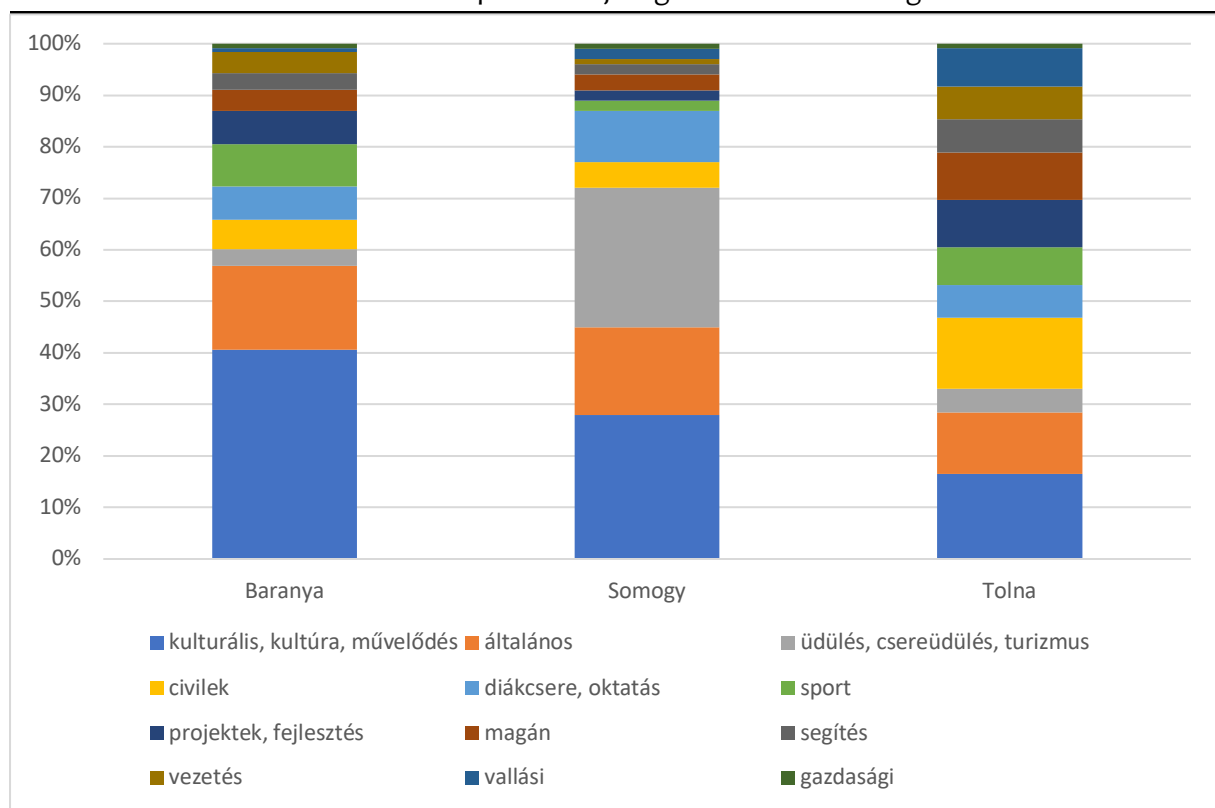
Forrás: TÖOSZ (2018) alapján saját szerkesztés.

Arra a kérdésre vonatkozóan, hogy mikor kötötték az egyes települések a testvértelépülési szerződést a TÖOSZ adatbázis nem tartalmaz teljeskörű információt. Mindösszesen 40%-ban ismertek a szerződéskötések időpontjai. Az ismert adatok alapján megállapítható, hogy az együttműködések jellemzően a rendszerváltozást követően kötötték, ugyanakkor 2006-ban kiemelkedően magas volt a növekedésük, 24 újabb kapcsolat jött létre. Feltételezésünk szerint ez a pozitív változás Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozásából következhet.

A kutatás vizsgálta a létrejött kapcsolatok jellegét is (6. ábra). Tematikájukat tekintve viszonylag kevés a közvetlen gazdasági-fejlesztési relevanciával bíró együttműködés, és tartalmuk az „általános” kategórián túl a leggyakrabban kulturális, üdülési (csereüdültetés), vallási és sport jellegű, de gyakran említik az oktatást, a diákcserét, a

civilek közötti kapcsolatokat, a segítséget és a közös projekteket („fejlesztés”) is. Több helyen említésre került a vezetők közötti kapcsolat vagy tapasztalatcsere. A kapcsolatok többsége nem egyetlen témára összpontosul, hanem gyakran két-három, sőt akár öt vagy több témakör köré épül. A vármegyék között megfigyelhető némi hangsúlyeltolódás: Baranyában a kulturális kapcsolatok vannak túlsúlyban, míg Somogyban a turisztikai témájú kapcsolatok, Tolnában pedig a civil kezdeményezések menti együttműködések a leggyakoribbak.

6. ábra: A testvérkapcsolatok jellege a Dél-Dunántúl régióban

Forrás: TÖOSZ (2018) alapján saját szerkesztés.

6. Összegzés

Tanulmányunk egy térség – a Dél-Dunántúl régió – teljes településhálózatának testvértelepülési kapcsolatait vizsgálta feltáró jelleggel. Eredményeink szerint a régió településhierarchiájának teljes spektrumán – a legkisebb falvaktól kezdve a vármegyeszékhelyekig – kezdeményeztek testvértelepülési kapcsolatokat a vizsgált települések. Ezekben természetesen a vármegyeszékhelyek élen járnak, ugyanakkor azokon a településeken, ahol létezik testvérkapcsolat, ott az együttműködések száma átlagosan kettő körül alakult. E tekintetben Baranya és Somogy településeinek aktivitása valamivel az országos átlag alatti, Tolnában viszont meghaladja azt. A Dél-Dunántúl régió közepesen aktív térségnek számít az országon belül, de az azt alkotó vármegyék eltérő aktivitást mutatnak, ha az összes testvérkapcsolatot nézzük: Somogy és Baranya vármegye a több kapcsolattal rendelkező vármegyék közé tartozik, míg Tolna vármegyében

viszonylag kevés a testvértelepülési kapcsolat. A nemzetközi kapcsolatok tekintetében ki tudtuk mutatni az ún. varázstükör-effektust, tehát a mintánkban szereplő települések döntően más hasonló méretű településekkel keresték a diplomáciai kapcsolatokat. Eredményeink alapján a földrajzi-kulturális közelség hatása is érvényesül, hiszen csupán elenyésző arányban jöttek létre testvértelepülési együttműködések más kontinensek önkormányzataival, és az Európán belüli kapcsolatok döntő többsége is az Európai Unióban, illetve még gyakrabban a szomszédos országokban található.

Kutatásunkat több irányba tervezzük továbbfejleszteni. Mivel a tanulmány a Dél-Dunántúl régió településeinek testvérvárosi kapcsolatait vizsgálta, következő lépésként további régiók kapcsolati hálóját kívánjuk feltárni. Ehhez elsősorban szükséges az adatbázisunk aktualizálása, mivel a TÖOSZ (2018) adatbázisa csak részlegesen tartalmazza a vizsgált települések testvérkapcsolatait, így például Kaposvár testvérhálózatát sem tartalmazza, holott a város 11 településsel kötött már együttműködést. Másodsorban pedig további kvantitatív eszközökkel (például hálózatelemzéssel) és kvalitatív vizsgálatokkal mélyíthetők el az ismereteink, különösen az önkormányzati diplomáciai tevékenységek tartalmára és helyi fejlődésre gyakorolt hatásai tekintetében. A gazdasági-társadalmi fejlettség és a városdiplomáciai kapcsolatok közötti oksági viszony nem egyértelmű, valószínűleg kölcsönös, így ezek alaposabb elemzése fontos további kutatási irányokat jelölhet ki.

Köszönetnyilvánítás

A 146411. számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a K-23 pályázati program finanszírozásában valósult meg. Köszönettel tartozunk a TÖOSZ munkatársainak az adatbázis rendelkezésre bocsátásáért és Szabó Tamásnak (HUN-REN KRTH) a térképek szerkesztéséért.

Irodalomjegyzék

- Acuto, M., Decramer, H., Kerr, J., Klaus, I., Tabory, S. & Toly, N. (2018). *Toward city diplomacy: Assessing capacity in select global cities*. Chicago Council on Global Affairs. The Chicago Council of Global Affairs. Elérhető online: https://globalaffairs.org/sites/default/files/2022-05/toward_city_diplomacy_report_180207.pdf/
- Brucker, B. & Finta, I. (2023). Perifériák az Európai Unió periferiáján? Avagy a szubnacionális érdekérvényesítés keretei és korlátai EU szinten. *Tér és Társadalom* 37 (3): 32–52. DOI: 10.17649/TET.37.3.3505
- Brucker, B. & Zsibók, Zs. (2025). Paradiplomacy in Hungary: a new research topic? *Trabajos de Investigación en Paradiplomacia*. Megjelenés alatt.
- Dietrichsen, P. & Niekert, V. N. (2021). City diplomacy in a changing world of international relations. *City Diplomacy Papers* 1: 4–13. Elérhető online: https://www.sacities.net/wp-content/uploads/2021/01/City-Diplomacy-Papers_Volume-1_.pdf#page=5/

- Gergő, Zs. (1999). Testvérvárosok-partnervárosok. In: *Terület- és Vidékfejlesztés az Európai Unióban és Magyarországon*. II. kötet. Európai Füzetek 3, pp. 73–85.
- Gil, C. (2020). The sister cities program and tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management* 45: 182–191. DOI: 10.1016/j.jhtm.2020.08.012
- Hilbert, B. (2017). Budapest, Bécs, Prága és Varsó közötti városdiplomáciai kapcsolatok. *Településföldrajzi Tanulmányok* 6 (2): 41–59. Elérhető online: <https://ojs.elte.hu/tft/article/view/3385/3105/>
- Horeczki, R. & Gonda, T. (2023). Vállalkozói percepciók Az Európa Gasztrorégió cím elnyerésével kapcsolatban. *Tér és Társadalom* 37 (1): 92–110. DOI: 10.17649/TET.37.1.3469
- Jászberényi, M., Boros, K. & Böhm, P. (2022). Az erdélyi és a magyarországi hagyományörző fesztiválok gazdasági és társadalmi-kulturális hatásainak összehasonlítása. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok* 7 (3): 32–45. DOI: 10.15170/TVT.2022.07.03.03
- Kaltenbrunner, A., Aragón, P., Laniado, D. & Volkovich, Y. (2013). Not all paths lead to Rome: Analysing the network of sister cities. In: *International Workshop on Self-Organizing Systems*. Berlin – Heidelberg: Springer, pp. 151–156.
- Kézai, P. K. & Páthy, Á. (2023). Sister city network's development in central-eastern European regional centres. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management* 18 (3): 5–26.
- Koltai, Z. (2022). Pécs telephelyi tényezőinek vállalati megítélése. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok* 7 (1): 57–71. DOI: 10.15170/TVT.2022.07.01.04
- Mori, H. (2023). Intermediary structure of paradiplomacy: examining sister-city links in Japan. *Australian Journal of International Affairs* 77 (5): 509–527. DOI: 10.1080/10357718.2023.2251901
- Musch, A. & Sizoo, A. (2008): *City Diplomacy. The Role of Local Governments in Conflict Prevention, Peacebuilding and Post-Conflict Reconstruction*. Elérhető online: https://kpsrl.org/sites/default/files/publications/files/20090202_city_diplomacy_the_role_of_local_governments_in_conflict_prevention_peacebuilding_and_postconflict_reconstruction.pdf
- Nicolson, H. (1969). *Diplomacy*. 3rd ed. London: Oxford University Press, 151 p.
- O'Toole, K. (2001). Kokusaika and Internationalisation: Australian and Japanese Sister City Type Relationships. *Australian Journal of International Affairs* 55 (3): 403–419. DOI: 10.1080/10357710120095243
- Rarnasamy, B. & Cremer, R. D. (1998). The Economic Role of International Sister-City Relationships between New Zealand and Asia. *Journal of the Asia Pacific Economy* 3 (3): 446–461. DOI: 10.1080/13547869808724662
- Székely, A. (2010). Az eurorégiók szerepe a határok lebomlásában. *Közép-Európai Közlemények* 3 (3): 132–143. Elérhető online: <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekkek/article/view/11967>
- Tózsa, I. (2021). Kecskemét tükrei – A testvérvárosi arculat funkciója. *Gradus* 8 (4): 67–74. DOI: 10.47833/2021.4.TGT.008

Zelinsky, W. (1991). The twinning of the world: sister cities in geographical and historical perspective. *Annals of the Association of American Geographers* 81 (1): 1–31. DOI: 10.1111/j.1467-8306.1991.tb01676.x

Zsár, V. (2016). *A falvak hatékonyságának vizsgálata*. Budapest: Hétfa, 55 p. Elérhető online: https://hetfa.eu/wp-content/uploads/2019/01/HETFA_falvak_hate%CC%81konyasa%CC%81ga_20160301FF_zsv.pdf

Zsibók, Zs. & Egyed, I. (2024) Az alapozó gazdaság, mint kitörési pont a periférián: helyzetkép Baranya vármegye turisztikai ágazatáról. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok* 9 (3): 28–49. DOI: 10.15170/TVT.2024.09.03.02

Online források

Belügyminisztérium (2022). *Magyarország állandó lakossága 2022. január 1-jén: 9.841.587*. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltve: 2024. 06. 30.

https://www.nyilvantarto.hu/letoltes/statisztikak/kozerdeku_lakossag_2022.xlsx/

TÖOSZ (2018). *Testvértelepülés-kereső*. Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége. <https://xn--tosz-5qa.hu/szolgáltatataink/testvertelepules-kereso/> Letöltve: 2023. június 30.

Melléklet: Testvérvárosi együttműködések településméretenként

Vizsgált település méretkategória	Testvértelepülés méretkategóriája	Kapcsolatok száma	%
TF	TF	1	2,44%
TF	AF	10	24,39%
TF	KF	8	19,51%
TF	XXS	10	24,39%
TF	XS	6	14,63%
TF	S	6	14,63%
TF Összeg		41	
AF	TF	3	2,83%
AF	AF	18	16,98%
AF	KF	16	15,09%
AF	XXS	42	39,62%

AF	XS	16	15,09%
AF	S	11	10,38%
AF Összeg		106	
KF	TF	2	1,71%
KF	AF	8	6,84%
KF	KF	30	25,64%
KF	XXS	48	41,03%
KF	XS	14	11,97%
KF	S	5	4,27%
KF	M	6	5,13%
KF	L	2	1,71%
KF	XL	1	0,85%
KF	XXXL	1	0,85%
KF Összeg		117	
XXS	TF	2	0,97%
XXS	AF	14	6,80%
XXS	KF	23	11,17%
XXS	XXS	105	50,97%
XXS	XS	42	20,39%
XXS	S	13	6,31%
XXS	M	7	3,40%
XXS Összeg		206	
XS	AF	1	1,35%
XS	KF	1	1,35%
XS	XXS	16	21,62%
XS	XS	43	58,11%
XS	S	11	14,86%
XS	M	1	1,35%

XS	L	1	1,35%
XS Összeg		74	
S	KF	1	4,00%
S	XXS	3	12,00%
S	XS	10	40,00%
S	S	7	28,00%
S	M	4	16,00%
S Összeg		25	
M	S	4	22,22%
M	M	10	55,56%
M	L	4	22,22%
M Összeg		18	
Végösszeg		587	

Forrás: Saját szerkesztés.